

HØJESTERETS DOM

afsagt onsdag den 10. februar 2021

Sag BS-50886/2019-HJR
(1. afdeling)

A
(advokat Charlotte Gransøe, beskikket)

mod

Ankestyrelsen
(advokat Inge Houe)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Esbjerg den 13. december 2017 (BS 50-1164/2016) og af Vestre Landsrets 5. afdeling den 19. juli 2019 (BS-5844/2018-VLR).

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Poul Dahl Jensen, Lars Hjortnæs, Jens Kruse Mikkelsen, Lars Apostoli og Jørgen Steen Sørensen.

Påstande

Parterne har gentaget deres påstande.

Retsgrundlag

Arbejdsskadesikringsloven

Arbejdsskadesikringsloven regulerer i §§ 2-4, hvilke personer der efter lovens nærmere regler er berettiget til erstatning mv. ved arbejdsskade. Bestemmelsen i § 4, stk. 3, har følgende ordlyd:

”Stk. 3. Beskæftigelsesministeren fastsætter regler om, hvornår loven skal gælde for skader opstået under befordring til og fra arbejde.”

I forarbejderne til bestemmelsen hedder det bl.a. (Folketingstidende 2002-03, tillæg A, lovforslag nr. L 216, s. 6613 f.):

”Det foreslås i *stk. 3*, der er nyt, at indføre en hjemmel for beskæftigelsesministeren til at fastsætte regler om, i hvilket omfang skader, der indtræder under befordring til og fra arbejde, er omfattet af loven.

Skader opstået under befordring til og fra arbejde er efter gældende regler som udgangspunkt ikke omfattet af loven. Baggrunden er, at arbejdsgiveren ikke har nogen indflydelse på forholdene under de ansattes færd til og fra arbejde. I visse situationer har befordring mellem hjem og arbejdssted imidlertid karakter af egentligt arbejde i arbejdsgivers interesse, og de ansatte vil dermed være omfattet af loven under denne befordring.

Det drejer sig eksempelvis om skader, der indtræder under befordring organiseret af arbejdsgiveren.

Ligeledes er skader opstået under befordring til og fra arbejde i forbindelse med tilkaldevagt omfattet af loven.

Et tredje eksempel er den situation, at en arbejdstager under befordring til og fra arbejde skal udføre et ærinde for arbejdsgiver. Her gælder efter praksis, at såfremt ærindet for arbejdsgiver medfører en afvigelse fra den pågældendes sædvanlige rute fra hjem til arbejdsplads, vil vedkommende være berettiget efter loven under befordringen. Omvendt vil vedkommende sædvanligvis ikke være berettiget efter loven, hvis ærindet ikke medfører afvigelse fra den normale rute mellem hjem og arbejdssted.

Afgrænsningen af, i hvilke tilfælde og under hvilke forudsætninger arbejdstager undtagelsesvis er omfattet af loven under befordring til og fra arbejde, er hidtil fastlagt gennem administrativ praksis og retspraksis.

Med forslaget ønskes denne praksis præciseret i en bekendtgørelse. Forslaget tilsigter ikke ændringer i den nugældende praksis, hvorefter skader opstået under befordring mellem hjem og arbejdssted kun undtagelsesvis vil være omfattet af loven.

Der ønskes alene en kodificering af praksis.”

Lovens § 5 har følgende ordlyd:

”§ 5. Ved arbejdsskade i denne lov forstås ulykke, jf. § 6, og erhvervs-sygdom, jf. § 7, der er en følge af arbejdet eller de forhold, det er foregået under, jf. dog § 10 a.”

I forarbejderne til denne bestemmelse hedder det bl.a. (anf. st., s. 6614):

”Efter den gældende § 9 er det et krav, at en arbejdsskade skal være opstået som følge af ”arbejdet eller de forhold, hvorunder dette foregår.” I praksis dækker dette over en betingelse om, at den tilskadekomne, da skaden indtraf, var i arbejde for en arbejdsgiver, og at skaden skyldes arbejdet eller de forhold, hvorunder det er foregået.

Sker skaden eksempelvis i fritiden eller under private ærinder, eller sker skaden på vej til et fast arbejdssted eller på vej hjem fra arbejdsstedet, vil skaden normalt ikke kunne anerkendes som en arbejdsskade, selv om kravene i øvrigt er opfyldt. Der henvises i denne forbindelse til forslaget om at indføre hjemmel for beskæftigelsesministeren til at fastsætte regler om, hvornår skader, der indtræder under befordring til og fra arbejde, er omfattet af loven, jf. forslagets § 4, stk. 3.”

Bekendtgørelse om arbejdsskadesikring under befordring til og fra arbejde

På tidspunktet for As færdselsulykke i februar 2009 var der med hjemmel i arbejdsskadesikringslovens § 4, stk. 3, udstedt bekendtgørelse nr. 939 af 26. november 2003 om arbejdsskadesikring under befordring til og fra arbejde. Bekendtgørelsen indeholdt bl.a. følgende bestemmelser:

”§ 1. Befordring til og fra fast eller midlertidig arbejdsplads er sikret under loven, og skade, der opstår under sådan befordring, kan anerkendes som arbejdsskade, hvis tjenesteforholdet til arbejdsgiveren eller hensynet til virksomhedens interesser har indflydelse på befordringen. I denne vurdering indgår tidspunktet eller måden, befordringen foregår på, og nødvendige forberedelser forud for befordringen. I vurderingen indgår ligeledes, om arbejdet efter sin art udelukker en klar sondring mellem fritid og arbejde, såsom rednings- eller forsvarsberedskab og deltagelse i fredsskabende eller fredsbevarende arbejde.

...

§ 3. Befordring til og fra fast eller midlertidig arbejdsplads betragtes i medfør af § 1 som sikret arbejde blandt andet når:

1) Pågældende udfører ærinder for arbejdsgiveren eller virksomheden undervejs til eller fra arbejdet. Sikringen omfatter selve ærindet og den afvigelse fra sædvanlig rute til eller fra arbejdet, som ærindet medfører, og ophører når ærindet er udført eller sædvanlig rute er genoptaget.

2) Pågældende medbringer arbejdsredskaber, arbejdsmaterialer eller andet udstyr. Sikringen omfatter skader, som forårsages af redskaberne m.v., herunder skader, som på grund af redskaberne m.v. får et større omfang end tilfældet ellers ville have været.

3) Pågældende tilkaldes af arbejdsgiveren eller nødsages til i virksomhedens interesse at møde på arbejdet i sin fritid eller forlader arbejdspladsen med rådighedsvagt. Sikringen omfatter også de nødvendige forberedelser i hjemmet umiddelbart forud for befordringen.

4) Pågældende som led i arbejdet eller virksomhedens drift skal på kursus, på tjenesterejse eller udstationeres. Sikringen under tjenesterejse omfatter tillige befordring mellem logi og midlertidig arbejdsplads.

5) Pågældende udfører arbejde, der udgår fra dennes hjem, og som indebærer befordring mellem kunder, klienter eller forretningsforbindelser m.v. efter en plan, som denne selv lægger.

6) Virksomheden arrangerer befordringen til eller fra arbejdspladsen, herunder når befordringen foregår i firmabil eller andet transportmiddel, som virksomheden råder over, med henblik på kundebesøg uden forudgående fremmøde i virksomheden eller med henblik på parkering udenfor virksomhedens område.

7) Pågældende udfører arbejde på flere arbejdspladser for samme arbejdsgiver, herunder ærinde på den faste arbejdsplads i forbindelse med igangværende hjemme- eller distancearbejde."

Bekendtgørelsen er med virkning fra 1. januar 2017 afløst af bekendtgørelse nr. 1606 af 9. december 2016 om arbejdsskadesikring under befordring til og fra arbejde.

EU-Domstolens dom af 10. september 2015

EU-Domstolens dom af 10. september 2015 i sag C-266/14 (Tyco) vedrører forståelsen af udtrykkene "arbejdstid" og "hvileperiode" i artikel 2, nr. 1 og 2, i Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2003/88/EF af 4. november 2003 om visse aspekter i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden. Sagen angik ansatte i en virksomhed, som i Spanien installerede og vedligeholdt sikkerhedssystemer, og spørgsmålet var, om de ansattes transport i firmabiler mellem deres hjem og deres første og sidste kunder på en arbejdsdag skulle anses for arbejdstid eller hvileperiode. Virksomheden havde tidligere anset de ansattes transport mellem deres hjem og virksomhedens regionale kontorer som hvileperiode, mens man havde anset transporten mellem de regionale kontorer og de enkelte kunder –

herunder de første og sidste kunder på en arbejdsdag – som arbejdstid. Efter at de regionale kontorer var nedlagt, og de ansatte derfor skulle køre direkte mellem deres hjem og de første og sidste kunder på en arbejdsdag, anså virksomheden denne transport som hvileperiode.

Den forelæggende ret anmodede i medfør af artikel 267 i Traktaten om Det Europæiske Fællesskab EU-Domstolen om at besvare følgende præjudicielle spørgsmål:

”Skal artikel 2 i direktiv 2003/88 fortolkes således, at den tid, som en arbejdstager, der ikke har noget fast arbejdssted, men hver dag skal begive sig fra sit hjem til en af virksomhedens kunder, som er forskellig hver dag, og tage hjem til sig selv fra en anden kunde, som også er forskellig (ifølge en rejserute eller en liste, som virksomheden fremsender til ham dagen i forvejen), inden for grænserne af en mere eller mindre stor geografisk zone på de betingelser, der er nævnt i tvisten i hovedsagen, bruger på transport ved arbejdsdagens begyndelse og afslutning, anses for ”arbejdstid” i henhold til definitionen heraf i direktivets artikel 2, eller skal den derimod anses for en ”hvileperiode”?”

I EU-Domstolens dom hedder det bl.a.:

”46. ... [N]år arbejdstagere, der befinder sig i en situation som den i hovedsagen omhandlede, anvender en firmabil for at komme fra deres bopæl til en kunde, som er anvist af deres arbejdsgiver, eller for at vende tilbage til deres bopæl fra en sådan kunde og for at køre fra en kunde til en anden i løbet af deres arbejdsdag, skal disse arbejdstagere under disse transporter anses for at være »på arbejde« som omhandlet i samme direktivs artikel 2, stk. 1.

47. Denne konklusion kan ikke ændres af Det Forenede Kongeriges regerings argument, hvorefter denne konklusion ville medføre uundgåelige omkostningsstigninger for bl.a. Tyco. Herom bemærkes blot, at selv om transporttiden skal anses for arbejdstid under de særlige omstændigheder i hovedsagen, kan Tyco frit fastsætte vederlaget for transporttiden mellem bopæl og kunde.

48. Det er imidlertid tilstrækkeligt at bemærke, at det følger af Domstolens praksis, at bortset fra en særlig situation som den i artikel 7, stk. 1, i direktiv 2003/88 anførte på området for årlig betalt ferie, begrænser dette direktiv sig til at regulere visse aspekter af tilrettelæggelsen af arbejdstiden, hvorfor det i princippet ikke finder anvendelse på arbejdstagernes lønforhold (jf. dom Dellas m.fl., C-14/04, EU:C:2005:728, præmis

38, samt kendelser Vorel, C-437/05, EU:C:2007:23, præmis 32, og Grigore, C-258/10, EU:C:2011:122, præmis 81 og 83).

49. Den måde, hvorpå arbejdstagere, som befinder sig i en situation som den i hovedsagen omhandlede, aflønnes, er dermed heller ikke omfattet af det nævnte direktiv, men af de relevante bestemmelser i national ret.

50. Henset til de ovenstående bemærkninger skal det præjudicielle spørgsmål besvares med, at artikel 2, stk. 1, i direktiv 2003/88 skal fortolkes således, at under omstændigheder som de i hovedsagen omhandlede, hvor arbejdstagerne ikke har et fast eller sædvanligt arbejdssted, udgør transporttiden, som disse arbejdstagere bruger på daglige transporter mellem deres bopæl og de første og de sidste kunder, som er anvist af deres arbejdsgiver, »arbejdstid« i henhold til denne bestemmelse.”

Anbringender

A har supplerende anført navnlig, at hendes arbejdsgiver var afhængig af, at medarbejderne kunne møde med kort varsel på forskellige arbejdssteder. Hun var ikke blevet ansat, hvis hun ikke havde haft bil. Det understøtter, at skaden er sket under forhold, som må anses for at være i arbejdsgiverens interesse, jf. også § 3, nr. 3, i den dagældende bekendtgørelse om arbejdsskadesikring under befordring til og fra arbejde vedrørende tilfælde, hvor den ansatte tilkaldes af arbejdsgiveren.

EU-Domstolen har i dommen af 10. september 2015 fastslået, at arbejdstagere, der ikke arbejder på et fast eller sædvanligt arbejdssted, anses for at være på arbejde, når de efter en plan, som arbejdsgiveren har tilrettelagt, transporterer sig mellem deres hjem og den første eller sidste af de kunder, som de skal besøge i løbet af dagen. Efter dommen er det ikke i den forbindelse et krav, at transporten er foregået i et køretøj, der er stillet til rådighed af arbejdsgiveren. Hendes arbejdsgiver har ligesom arbejdsgiveren i sagen for EU-Domstolen tilrettelagt og planlagt, hvor hun skulle møde, og hun må derfor anses for at have været på arbejde, når hun kørte mellem hjem og vikarjob.

Ankestyrelsen har supplerende anført navnlig, at der ikke er omstændigheder, der kan begrunde fravigelse af den klare hovedregel om, at ulykkestilfælde, der indtræffer på vej til og fra arbejde, ikke er omfattet af arbejdsskadesikringsloven. Der foreligger herunder ikke tilfælde som nævnt i § 3 i den dagældende bekendtgørelse om arbejdsskadesikring under befordring til og fra arbejde. At en medarbejder kører i egen bil, fordi arbejdsgiveren ikke har økonomisk mulighed for at stille firmabil til rådighed, indebærer heller ikke, at transporten sker primært i arbejdsgiverens interesse. A kunne den pågældende dag have valgt en anden transportform, blot hun kunne møde til den fastsatte tid.

EU-Domstolens dom af 10. september 2015 støtter ikke, at As tilskadekomst skal anses for en følge af arbejdet eller de forhold, det er foregået under. Dommen er begrundet i konkrete omstændigheder, der afviger væsentligt fra omstændighederne i den foreliggende sag. Bl.a. blev der lagt vægt på, at de ansattes transport fra hjemmet til de enkelte kunder tidligere var foregået via nu nedlagte regionale kontorer. Hertil kom, at transporten kunne være meget langvarig, og at de ansatte hver dag modtog en køreplan over kunder, som næste dag skulle besøges på bestemte tidspunkter. Arbejdsgiveren kunne ændre planen undervejs.

Højesterets begrundelse og resultat

A kom i februar 2009 ud for en færdselsulykke, da hun i egen bil var på vej fra sit hjem i Varde til Esbjerg Sygehus, hvor hun arbejdede som vikar. Sagen angår, om de skader, som hun herved pådrog sig, kan anerkendes som arbejds-skade efter arbejdsskadesikringsloven.

På tidspunktet for ulykken var spørgsmålet om, hvornår arbejdsskadesikringsloven gælder for skader opstået under befordring til og fra arbejde, reguleret i bekendtgørelse nr. 939 af 26. november 2003. Efter bekendtgørelsens § 1, stk. 1, kunne skade opstået under befordring til og fra fast eller midlertidig arbejdsplads således anerkendes som arbejdsskade, hvis tjenesteforholdet til arbejdsgiveren eller hensynet til virksomhedens interesser havde indflydelse på befordringen. I bekendtgørelsens § 3 var der opregnet en række eksempler på, hvornår dette skulle anses at være tilfældet.

Den nævnte bekendtgørelse var udstedt i medfør af arbejdsskadesikringslovens § 4, stk. 3. Det fremgår af forarbejderne til denne bestemmelse, at skader opstået under befordring til og fra arbejde som udgangspunkt ikke er omfattet af loven, og at baggrunden for dette er, at arbejdsgiveren ikke har nogen indflydelse på forholdene under de ansattes færden til og fra arbejde. Det fremgår også, at der ikke er tilsigtet ændringer i forhold til hidtidig praksis, hvorefter de nævnte skader kun undtagelsesvis vil være omfattet af loven, men alene en kodificering af denne praksis.

A blev ikke på dagen for ulykken tilkaldt af sin arbejdsgiver, jf. bekendtgørelsens § 3, nr. 3, og kørslen kan heller ikke i øvrigt anses for omfattet af § 3 eller sidestilles med de her nævnte tilfælde. Som anført af landsretten må det endvidere lægges til grund, at A kunne have valgt anden transportform end kørsel i egen bil, blot hun – i overensstemmelse med hendes og arbejdsgiverens fælles interesse – kunne møde til den fastsatte tid. Den omstændighed, at det var en betingelse for hendes ansættelse som vikar, at hun havde egen bil, kan herefter ikke indebære, at tjenesteforholdet eller hensynet til virksomhedens interesser

anses at have haft indflydelse på befordringen den pågældende dag, jf. bekendtgørelsens § 1, stk. 1. Det samme gælder det forhold, at hun modtog skattefri kørselsgodtgørelse.

EU-Domstolens dom af 10. september 2015 i sag C-266/14 (Tyco) vedrører forståelsen af udtrykkene "arbejdstid" og "hvileperiode" i direktiv 2003/88/EF om visse aspekter i forbindelse med tilrettelæggelse af arbejdstiden. Direktivet regulerer ikke spørgsmål om arbejdsskadesikring, og der er hverken i arbejdsskadesikringsloven eller dens forarbejder eller i den nævnte bekendtgørelse holdpunkter for, at det skal have betydning for retten til erstatning mv. for arbejds-skade, om tilskadekomsten sker under forhold, der efter direktivet har karakter af arbejdstid. Dommen kan derfor ikke føre til en anden forståelse af reglerne om arbejdsskadesikring end den, der er anført ovenfor.

Højesteret tiltræder herefter, at As befordring fra hendes hjem til arbejdspladsen den pågældende dag ikke kan anses for omfattet af arbejdsskadesikringsloven. Højesteret stadfæster derfor dommen.

THI KENDES FOR RET:

Landsrettens dom stadfæstes.

I sagsomkostninger for Højesteret skal statskassen betale 40.000 kr. til Ankestyrelsen.

De idømte sagsomkostningsbeløb skal betales inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse og forrentes efter rentelovens § 8 a.